MATERIALS DEL SEPULCRE EN FOSSA DE SOLICRUP

ROSA M.ª GIRALT I RIGUAL
Barcelona

En aquest article s'estudien els materials del sepulcre de fossa trobat a la finca Solicrup, situada en el terme municipal de Vilanova i la Geltrú. Aquests materials foren excavats per l'arqueòleg afeccionat En Joan Bellmunt l'any 1967 i han estat inèdits fins avui.

La característica en la descoberta d'aquest tipus de sepultura és la casualitat, ja que es troben a una profunditat d'un metre i mig aproximadament i sense senyals externs que en puguin indicar l'existència.

Cronològicament es considera la cultura dels sepulcres en fossa un neolític mig recent.

Els materials de la tomba que anem a estudiar foren trobats per casualitat en fer-se una rasa a la finca de Solicrup l'any 1967.

L'excavació fou realitzada per l'arqueòleg afeccionat D. Joan Bellmunt, a qui hem d'agrair la seva amabilitat en facilitar-nos tota mena d'informació al respecte i, concretament, el croquis de la tomba i la fotografia que presentem en aquest treball, l'autoria dels quals li correspon.

També volem agrair la gentilesa de la Srta. Basora, llavors Directora del Museu Balaguer de Vilanova i la Geltrú, on es troba dipositat el material objecte d'estudi, en facilitar-nos-hi l'accés.

La finca de Solicrup es troba situada a uns 1.100 m a l'Est de l'estació de ferrocarril de la RENFE, en el terme municipal de Vilanova i la Geltrú, a la part alta del nucli de població de les Roquetes. S'arriba a la finca pel camí de Solicrup. La tomba es troba dins el tancat de la finca, concretament al final del segon carrer de Galliners a la part de llevant.

Es tracta d'un sepulcre de fossa més aviat rectangular (1, 20 X 0,80 X 0,45 m) (fig. 1) amb pedres de mida regular solament a la part superior, en el qual es trobava un esquelet arronsat, ajagut del costat esquerre i mirant al S-SW.[13]

La sepultura es trobava lleugerament desplaçada com a conseqüència d'antigues remocions per l'arada.

Els objectes que conformaven l'aixovar són: una destral de basalt, una destraleta, una punta triangular de sílex i un fragment també de sílex. Es recolliren també 37 fragment de ceràmica que s'han intentat de reconstruir. Amb l'excepció de la punta triangular, que fou trobada **in situ** a 10 cm de la cara de l'individu, els materials foren trobats a la rasa que descobrí la tomba, prop del costat esquerre del crani.

No és aquesta la primera troballa de sepulcres en fossa a la zona. L'administrador de Solicrup explicà a Joan Bellmunt que a

finals del segle passat, en llaurar profundament aparegueren altres restes humanes a la mateixa finca. Més al nord, entre els km 42 i 43 de la carretera de Barcelona a Sta. Creu de Calafell, s'han efectuat diverses troballes en les bòviles properes a la Masia Nova. La primera notícia de l'existència d'aquestes sepultures és de 1863, any en el qual s'efectuà el primer descobriment;[1] el segon seria l'any 1882[2] i el tercer data del 1940.[3]

Per la situació de les troballes es pot comprovar que es tracta d'una zona ben delimitada en la qual, si s'excava sistemàticament, es podrien obtenir interessants resultats. Fins ara no s'ha fet cap treball d'aquesta mena. Sempre s'ha procedit en règim d'excavació d'urgència i moltes vegades la major part del material ha estat expoliat o perdut. D'aquesta manera la casualitat serà una característica en la descoberta d'aquest tipus de sepulcres. Hi contribueix el fet que es troben a una profunditat d'un metre i mig aproximadament i sense senyals externs que en puguin indicar l'existència. Solament es descobreixen en remoure les terres o en cavar rases. Una altra característica seria que, malgrat trobar-se en una zona que es pot concretar, no estan juntes ni en recinte tancat.[4]

Aquestes sepultures es consideren, per l'homogeneïtat de l'aixovar, distribució i tipus de tomba, adscrites a l'àmbit de la «cultura catalana dels sepulcres en fossa».[12]

En l'actualitat s'excaven els primers llocs d'habitació trobats fins avui que es concreten en la Bòvila Madurell de Sant Quirze de Galliners.

Durant molt de temps es mantingué la teoria que l'origen d'aquesta cultura, calia cercar-lo en la cultura d'Almeria que arribaria a Catalunya a través del País Valencià o de Múrcia. Aquesta tesi ha estat posada en qüestió i s'ha comprovat que no hi ha cap relació entre les dues cultures.

Les característiques de la cultura d'Almeria són: tombes sempre col.lectives i circulars, que es contraposen a les de tipus individual dels sepulcres en fossa; situació dels poblets en llocs enlairats i defensables, quan als poblats del nostre grup que han aparegut es troben a la plana; la cultura d'Almeria té una ceràmica llisa, però unes formes que no poden ésser comparades. I, a més,

pel ritus col.lectiu d'inhumació es considera la cultura d'Almeria d'època eneolítica.

En l'actualitat hi ha una nova teoria que tendeix a enllaçar els sepulcres en fossa amb grups culturals del nord del Pirineu.[7] Dins d'aquesta línia tindríem Maluquer de Motes, que relaciona la cultura de la Lagozza amb aquest poble català.[8] Cronològicament es considera la cultura dels sepulcres en fossa d'un neolític mig-recent.

DESCRIPCIÓ DELS MATERIALS

Instrumental en pedra dura

Una destral polida en el tall i picada a la resta del cos, de secció el.líptica i perfil ovoïde. Les mesures són 113 X 46 X 33 mm (fig. 3.1).

Una destraleta totalment polida que, segons el Sr. Bellmunt, és de lidita, de color negre. La seva secció és rectangular i el perfil lleugerament asimètric, per la qual cosa podria ser en realitat un càvec o una aixa. Les seves mesures són 44 X 27 X 10 mm (fig. 3.2.).

Ambdues peces tenen osques al tall.

Instruments en sílex

Un fragment de sílex gris fosc que presenta alguns retocs laminars en una de les vores. Les seves mesures són 16 X 10 X 4 mm. D'acord amb Laplace,[10] es pot classificar com a rascadora marginal R11 (Smi - - Smi izq.). (fig. 3.3).

Una punta de tall transversal de sílex gris clar que, d'acord amb Laplace,[10] es pot classificar com a peça foliàcia bifacial geomètrica F324 (Ppb dist. Ppb prox). Les seves mesures són 18 X 18 X 4 mm (fig. 3.4).

Restes humanes

L'esquelet es trobava en bastant mal estat de conservació. Part dels ossos havien desaparegut, i part es desferen durant l'excavació per manca de consolidació. Al Museu Balaguer només

hi ha conservats el crani, la mandíbula i una tíbia, que passem a descriure:

Una mandíbula corresponent a un individu d'edat avançada, car manquen els M_2 i M_3 esquerres, l'arcada alveolar dels quals ha estat reabsorbida. La I_1 esquerra i els molars drets han saltat possiblement **post-mortem**, ja que es conserven els forats corresponents. Dents amb fort desgast.

És un crani que es conserva en bona part fragmentat i sols se n'ha pogut reconstruir part de la volta i un temporal. Totes les sutures estan sinostosades.

Un os llarg: diàfisi d'una tíbia.

Ceràmica

S'ha recollit un total de 37 fragments, dels quals podem diferenciar dues formes que denominarem A i B. (fig. 2.1 i 2.2).

Per a la classificació seguirem el mètode proposat per A. Llanos.[9]

Forma A

F_1	**VORA** 1-Llavi o extrem	1.5	pla
F_{2-3}	**COLL I COS** 1 -Línies senzilles	1.1.3.	recta obliqua tancada
T_3	**FACTURA** 1-Estructura 1-Composició pasta 2-Acabament 2-Fabricació 1-Tècnica 2-Fornejat	 1.1.1 2.2.2 2.1.1 2.2.2	 amb desgreixant calis afinada a mà oxidant
	ESTAT DE LA FORMA ANALITZADA - fragment		
	TIPUS DE JACIMENT - Necròpolis d'inhumació.		

Forma B

F_1	**VORA** 1-Llavi o extrem	1.5	arrodonit
F_{2-3}	**COLL I COS** 2-Línies diferents 2-corba-corba	3.2.2	Còncava-convexa unió enllaçada
F_4	**BASE** 1-Forma general 3-Fons	1.7 3.4	Vertical-convexa Concau
T_3	**FACTURA** 1-Estructura 1-Composició pasta 2-Acabament 2-Fabricació 1-Tècnica 2-Fornejat	1.1.1 1.2.2 2.1.1 2.2.2	Amb desgreixant calis Afinada a mà oxidant
	ESTAT DE LA FORMA ANALITZADA - Peça incompleta restaurada amb menys d'un 50% de fragments.		
	TIPUS DE JACIMENT - necròpolis d'inhumació.		

COMENTARI ALS MATERIALS

A. M. Muñoz considera les destrals de basalt amb polit al tall i picat a la resta de la peça, de secció oval, típiques del primer neolític (neolític de Montserrat).[5] Serien, doncs, les troballes en els sepulcres en fossa una reminiscència del període anterior. El tipus que ella dóna com a típic correspon al de la nostra sepultura: forma trapezoïdal allargada, més ample al fil que en el taló, secció ovoïdal en general bastant gruixuda i tècnica de piquetejat tosc en el cos i poliment al tall. En un altre grup situa les peces d'altres roques que en general estan ben polides en la seva totalitat. Aquí podríem incloure la nostra destraleta (o càvec). Atribueix a aquest conjunt les següents característiques: destraletes o càvecs de

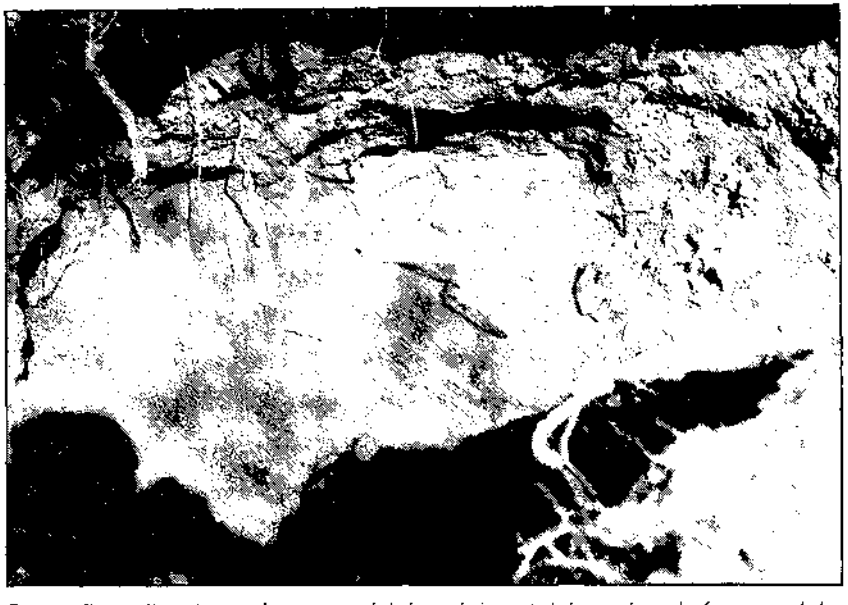

Fotografia realitzada en el moment del descobriment del sepulcre de fossa, amb les restes òssies in situ. Es pot observar la postura decantant i encongida típica en aquest tipus de sepultura.

forma trapezoïdal i sobretot triangular amb taló al vèrtex del triangle, secció generalment ovalada, poques vegades rectangular, són invariablement molt planes. La nostra peça trencaria la regla amb la secció triangular i el perfil asimètric.

Quant al sílex, considera característic d'aquest període una indústria de fines làmines en forma de ganivets de secció triangular o trapezoïdal, de les quals es treuen petites peces de forma també triangular o trapezoïdal (s'associen al tipus **tranchant** transversal).

Es tracta d'un utillatge microlític típic dels sepulcres en fossa, tret a partir de laminetes. A.M. Muñoz utilitza la classificació de Barrièrre per a aquesta mena de peces:

Triangles i trapezis: altura netament a la longitud, retocs laterals abruptes en pla de ruptura. No hi ha traces d'ús en el tall viu.

Microtranchets: són triangles o trapezis que es distingeixen dels anteriors per ésser usats pel cantó viu. Segons la tècnica poden ser:

1.- Tardenoisià: amb retocs laterals abruptes.

2.- Neolític: retoc invasor en escates llargues i fines.

Flèches tranchantes: la forma és esvelta i la longitud del tall és menor que l'alçada de la peça.

La nostra punta transversal aniria inclosa dins el grup dels **microtranchets** en el subgrup 2.

A.M. Muñoz considera la ceràmica dels sepulcres en fossa inclosa dins les ceràmiques llises d'Europa Occidental. En alguns casos hi ha vestigis de decoració, com poden ésser incisions en cru i/o petits mugrons en relleu. És de tosca factura, amb superfície allisada, però de pasta ben depurada, ben cuita i resistent. Diu, però, que la més abundant en aquesta cultura és de tipus petit amb pastes fines, ben treballada però de cocció una mica defectuosa.

La nostra peça s'adapta al tipus de ceràmica llisa, de factura tosca, allisada, ben cuita i resistent. Podria correspondre a la forma Olla, que equival a recipient més o menys esferoïdal amb fons convex i provist, en general, de nanses.[6]

Quant a les escasses restes humanes que posseïm de la sepultura, es fa difícil de poder constatar la seva categoria. Segons M. Fusté,[11] per les restes estudiades per ell a la Bòvila Madurell, les restes dels sepulcres en fossa són de tipus europeu (cromanyoides amb certa tendència al prognatisme subnasal), desconegudes a la resta de la península i amb paral.lels al neolític suís. Aquesta dada no fa més que reforçar la nova hipòtesi de l'origen europeu d'aquesta cultura.

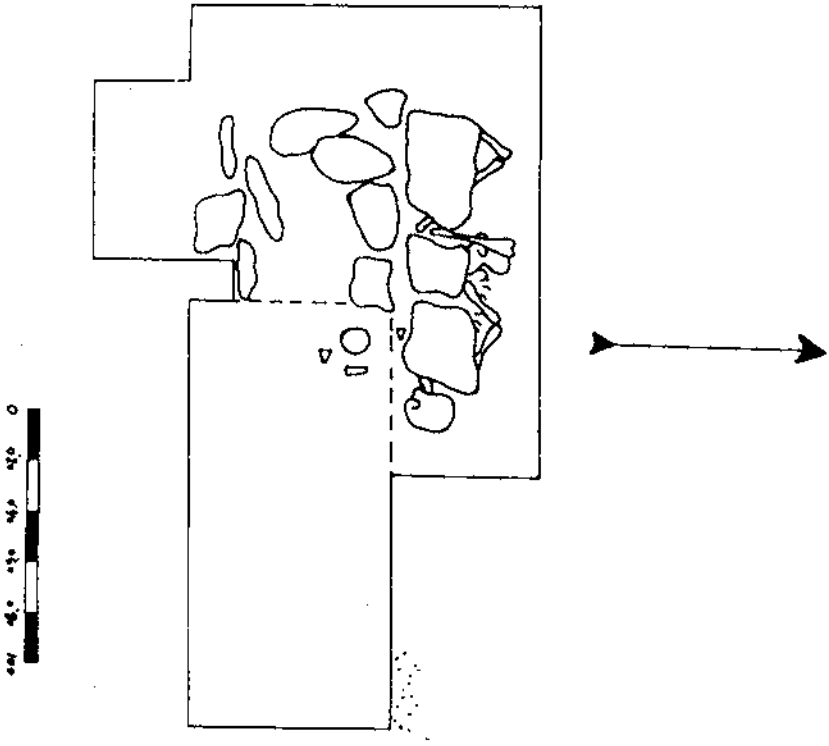

FIGURA 1 - Planta i secció de la fossa (original de J. Bellmunt).

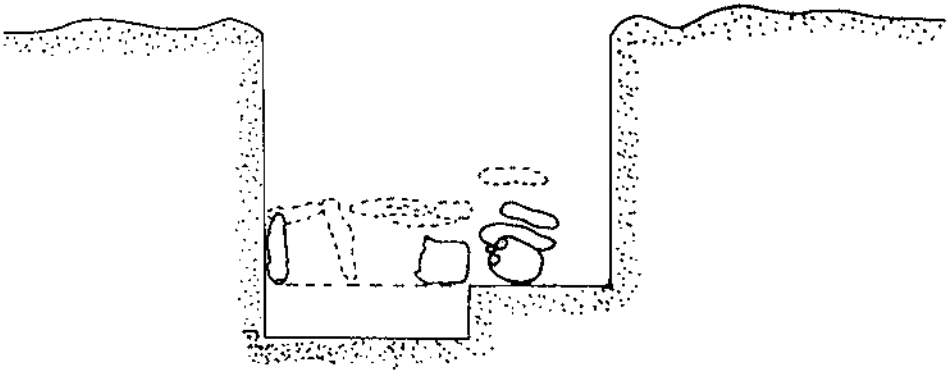

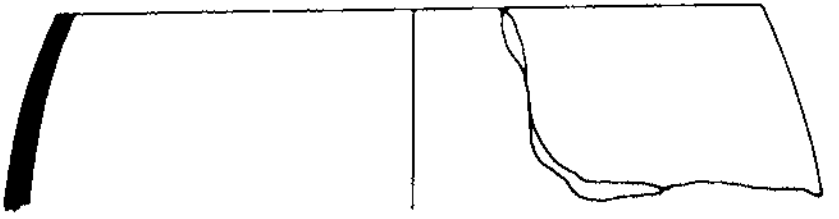

Forma A

Forma B

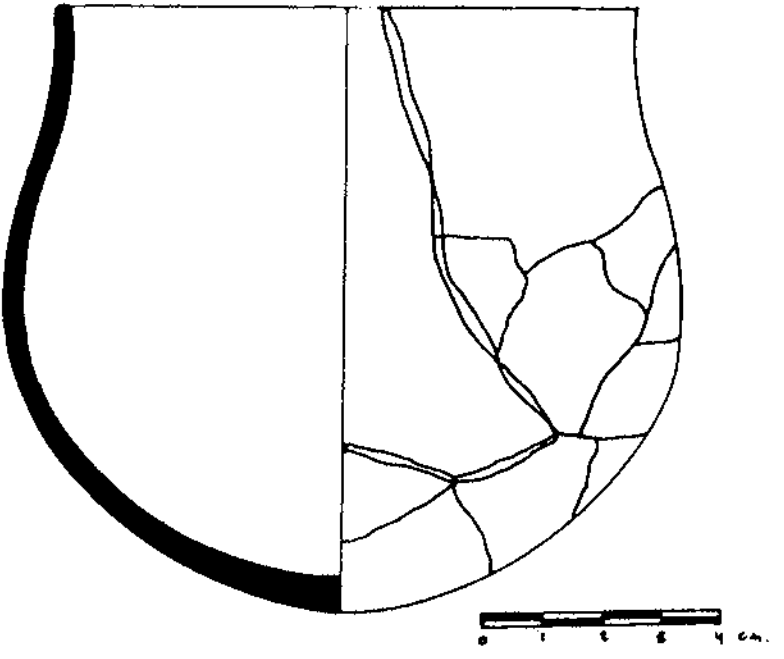

FIGURA 2.1 *- Forma A.*
2.2 - Forma B.

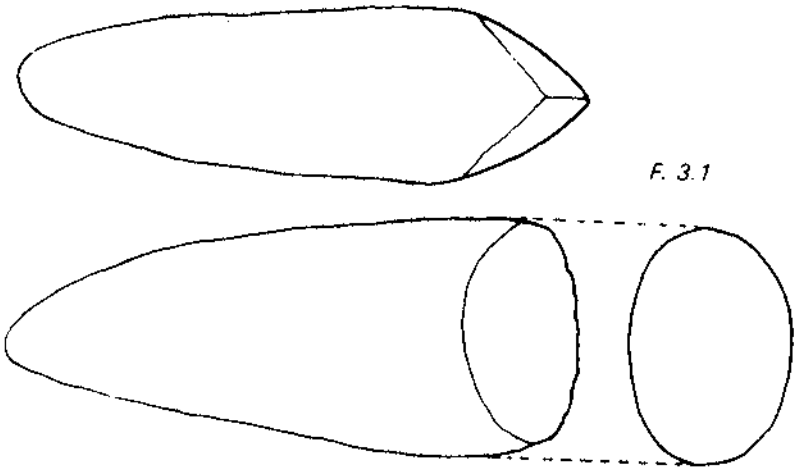

***FIGURA** 3.1 - Destral polida de basalt.*
3.2 - Destraleta de lídita.
3.3 - Fragment de sílex.
3.4 - Punta de tall transversal.

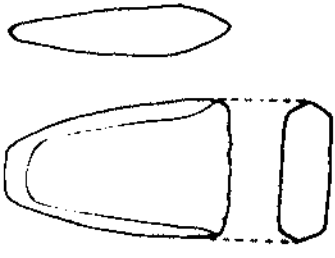

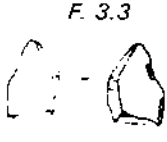

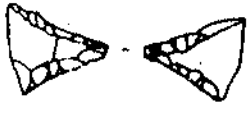

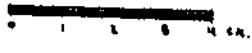

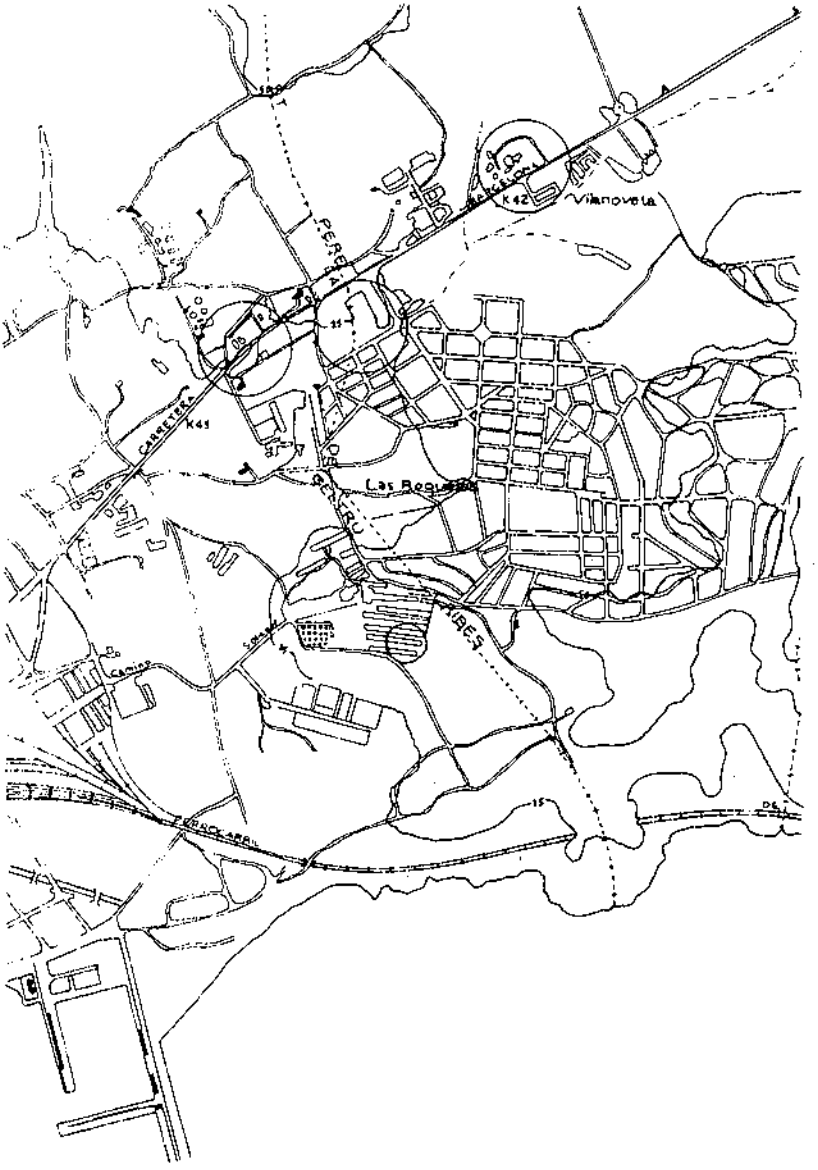

MAPA I *- Els cercles grans indiquen les troballes corresponents a la Masia Nova (veure Mapa II).*
El cercle petit indica la troballa de Solicrup. (Mapa topogràfic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, Sitges, full C-X12, escala 1:10.000).

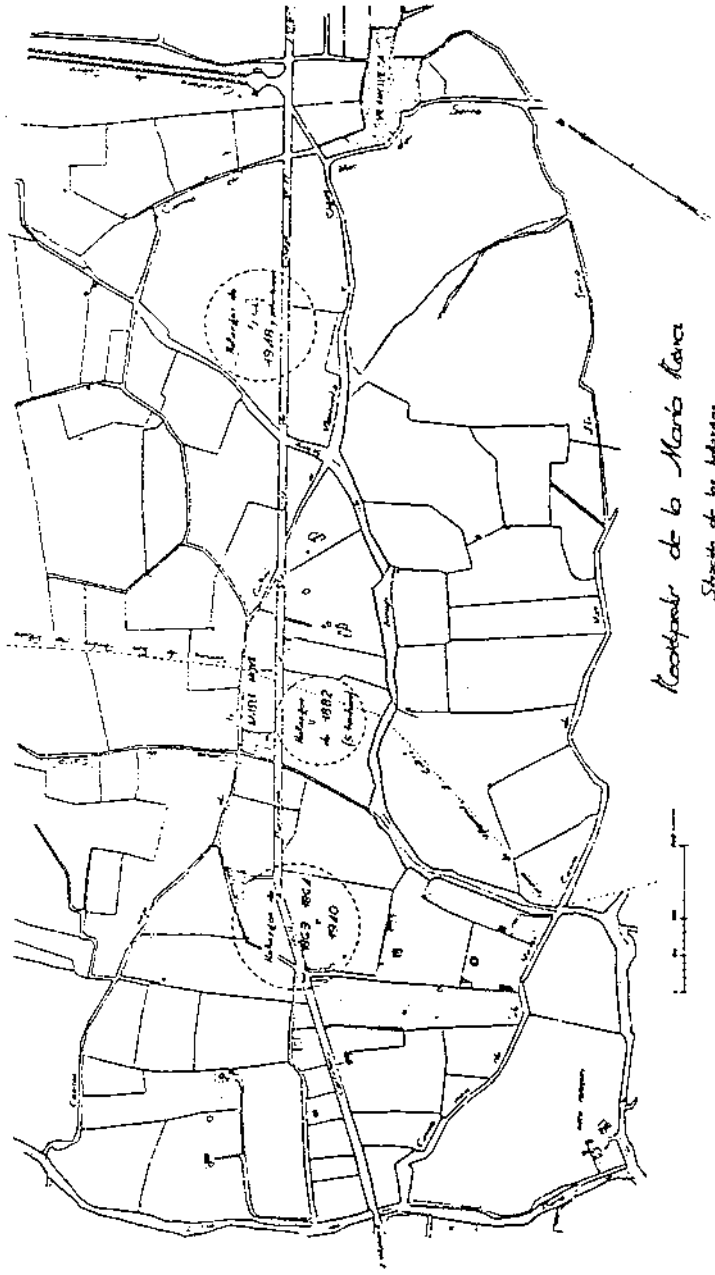

MAPA II *- Troballes corresponents a la Masia Nova (A. Ferrer - Pairalia, nota n.º 3).*

BIBLIOGRAFIA

COROLEU, J. *Descubrimientos en Villanueva y Geltrú*, Bol.Re.Ac.Hst. II Madrid 1983, p. 218.

LLANAS SCH. P.E., *La estación prehistórica de Villanueva y la Geltrú*. Crónica Científica VIII, 1885, p. 84.

FERRER SOLER, A., *La necrópolis almeriense de la Masia Nova*, Ampurias V - Barcelona 1943, p. 287.

FERRER SOLER, A., *La necrópolis prehistórica de la Masia Nova*, Pairalía - Villanueva y la Geltrú 1950.

SERRA RAFOLS, *Necrópolis neolítica de la Bóvila Madurell*, 1947.

MUÑOZ AMILIBIA, A., *La personalidad de la cultura neolítica catalana*. «Problemas de la Prehistoria y de la Arqueología Catalanas». II Symposium de Prehist. Peninsular, Barcelona 1963, pp. 29-38.

MUÑOZ AMILIBIA, A., *La cultura neolítica de los sepulcros de fosa*, Barcelona 1965.

TARRADELL, M., *La cultura de los sepulcros de fosa de Catalunya y el problema de sus relaciones con Valencia y Almería*, Saitabi, 1960.

MALUQUER DE MOTES, J., *La cultura de la Lagozza en Cataluña*, p. 46. *Vasos de boca cuadrada en Cataluña*, p. 50, R.S.L. tomo XV, 1-2, 1949.

LLANOS, A., *Ensayo de un método para el estudio y clasificación tipológica de la cerámica*, Estudios de Arqueología Alavesa tomo 6/74.

LAPLACE, G., *La typologie analytique et structurale*, Marseille, 1972.

FUSTE, N., *Antropología Prehistórica de la región catalana*, «Problemes de la Prehistoria y de la Arqueología Catalanas». II Symposium de Prehistoria Peninsular.

BOSCH GIMPERA, P. *Els sepulcres no megalítics de Catalunya*, Anuari de l'I.E.C. VI, 1915-20.

BELLMUNT, J., *Sensacional hallazgo arqueológico. Una sepultura neolítica conteniendo restos humanos y objetos de más de 4.500 años atrás*, Villanueva y Geltrú, 15 d'abril de 1967.